

نسبت صلح عادلانه با مکتب شهید سلیمانی و جبهه مقاومت

دکتر سید محمد ساداتی نژاد^۱

چکیده

تلاش‌ها و مجاهدت‌های شهید سلیمانی در قالب سپاه قدس و جبهه مقاومت در منطقه غرب آسیا در برابر تجاوز، ظلم و بی‌عدالتی قدرت‌های استکباری بدون شک یکی از عناصر صلح ساز و ثبات ساز منطقه با تکیه بر نظریه استقرار صلح عادلانه به‌ویژه در منازعه فلسطین و اسرائیل و مقابله با نیروهای افراط‌گر، خشونت‌طلب و تروریست داعش و تکفیری بوده است. شهید بزرگوار در تداوم تقویت جبهه مقاومت و ایجاد صلح عادلانه که از آن تعبیر به صلح حقیقی می‌شود، ضمن تقویت نیروهای مقاومت در لبنان و فلسطین برای احقاق حقوق خود در برابر تجاوزات رژیم اشغالگر قدس، با ظهور داعش در منطقه و جنایات و خشونت‌های غیرقابل‌باور آن، با دعوت مقامات رسمی سوریه و عراق و تأیید رهبری معظم انقلاب اسلامی برای کمک به این کشورها اقدام کرد و نقش اساسی در ریشه کردن تروریسم و داعش در منطقه و برقراری مجدد صلح و ثبات در عراق و سوریه داشت و در مسیر استقرار صلح عادلانه در منطقه جان خویش را فدا کرد. جهاد در راه خدا و مقابله با ظلم و بی‌عدالتی و استقرار صلح حقیقی (صلح عادلانه) هدف اصلی رویکرد شهید سلیمانی بود که از آن به‌عنوان "مکتب شهید سلیمانی" نام‌برده می‌شود. در این مقاله، با روش تحلیلی و توصیفی تلاش است تا به این سؤال پاسخ داده شود که نسبت نظریه صلح عادلانه به‌عنوان یک نظریه متعلق به اندیشمندان مسلمان در حوزه روابط بین‌الملل با جبهه مقاومت و مکتب شهید سلیمانی چیست؟

واژگان کلیدی: شهید سلیمانی، جبهه مقاومت، صلح عادلانه، روابط بین‌الملل

^۱ دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی و مدیر عامل جمعیت ندای صلح، تهران. ایران

مقدمه

شهید سلیمانی شخصیت بی‌نظیری از ایران اسلامی است که نه تنها در ایران و منطقه غرب آسیا بلکه در جهان شناخته شده است. شهید سلیمانی یکی از شاگردان مکتب امام خمینی (ره) و آیت‌الله خامنه‌ای (حفظ الله تعالی) است که خلوص، مجاهدت‌ها و تلاش‌هایش او را به مقام و جایگاهی رسانید که از رویکرد او تعبیر به یک مکتب شد. شهرت او در ایران و خارج از ایران، امروز به حدی است که تنها با اسطوره‌ها قابل قیاس است (علاء ۱۳۹۹). او پس از انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۹ به عضویت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی درآمد. در دوران جنگ ایران و عراق فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله و از فرماندهان عملیات والفجر ۸ کربلای ۴ و کربلای ۵ بود. در سال ۱۳۳۵ متولد و در روز جمعه ۱۳ دی‌ماه ۱۳۹۸ به شهادت رسید (تابناک ۱۳۹۹). شهید سلیمانی از سال ۱۳۷۹ توسط مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به سمت فرمانده سپاه قدس انتخاب گردید. سپاه قدس در سال ۱۹۹۰ میلادی شکل گرفت و شهید سلیمانی دومین فرمانده سپاه قدس شد. فعالیت‌های سردار سلیمانی در کنار شهید عماد مغنیه سبب قدرتمندتر شدن این نیرو و ناکامی رژیم صهیونیستی در رسیدن به اهداف خود در خصوص فلسطین و همچنین لبنان شد. او سازمان دهنده نیروهای حزب‌الله در جنگ ۳۳ روزه لبنان بود (باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۳۹۸). پس از ظهور داعش در عراق و سوریه، قاسم سلیمانی به‌عنوان فرمانده سپاه قدس با حضور در این مناطق و سازمان‌دهی نیروهای مردمی، به مبارزه با این گروه تروریستی پرداخت (تابناک ۱۳۹۹). فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران را کابوس داعش و جبهه‌النصره (باشگاه خبرنگاران جوان ۱۳۹۸) و سایر گروه‌های تروریستی و حامیان آن‌ها در منطقه می‌دانند. دولت اسلامی عراق در سال ۲۰۱۱ عملیات تروریستی زیادی را در عراق پایه‌ریزی کرد. بعد از دستگیری ابوعمر البغدادی، ابوبکر البغدادی در سال ۲۰۱۰ به‌عنوان سرکرده این گروه تروریستی تعیین شد. هم‌زمان با آغاز بحران در سوریه، عناصر گروه تروریستی دولت اسلامی عراق فعالیت‌های خود در سوریه را آغاز کردند و شاخه این گروهک در

عراق بانام "جبهه النصره لأهل الشام" تشکیل شد و در نهایت در سال ۲۰۱۳ ابوبکر البغدادی در پیامی صوتی ادغام «جبهه النصره» و «دولت اسلامی در عراق» را اعلام کرد تا گروهک تروریستی داعش یا دولت اسلامی در عراق و شام تشکیل شود. داعش در اوایل سال ۲۰۱۴ با انجام عملیات تروریستی و کشتار مردم، وارد شهر فلوجه در استان الانبار عراق شد و پس از آن نیز در شهرهای مختلف این کشور تحرکاتی را انجام داد. در سال ۱۳۹۳ داعش به مرکز استان نینوا در عراق یعنی موصل حمله و ظرف چند ساعت این شهر را تصرف کرد. در این بحبوحه سردار سلیمانی با تشکیل محور مقاومت با حضور نیروهایی مانند جنبش النجباء و کتائب حزب الله و همچنین حشدالشعبی در عراق و گروه‌هایی نظیر بسیج مردمی سوریه و اتحاد آنها با مدافعان حرم از ایران و تیپ فاطمیون و زینیون در مقابل داعش ایستادگی کرد و در نهایت در شرایطی که هیچ‌کسی فکر نمی‌کرد که امیدی به شکست داعش باشد، او به همراه مدافعان حرم مانع پیش روی و گسترش مناطق تحت نفوذ داعش در منطقه غرب آسیا شد (باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۳۹۸). در این زمینه، حیدر العبادی نخست‌وزیر وقت عراق، از قاسم سلیمانی به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین متحدان عراق در مبارزه با داعش نام برد (تابناک، ۱۳۹۹). شهید سلیمانی در نامه‌ای خطاب به مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در ۳۰ آبان ۱۳۹۶ پایان داعش را اعلام کرد و از برافراشته شدن پرچم سوریه در البوکمال از شهرهای سوریه در نزدیکی مرز عراق خبر داد. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در پاسخ به نامه قاسم سلیمانی درباره پایان سیطره داعش بیان داشتند که شما با متلاشی ساختن توده سرطانی و مهلک داعش نه فقط به کشورهای منطقه و به جهان اسلام بلکه به همه ملت‌ها و به بشریت خدمتی بزرگ کردید (تابناک، ۱۳۹۹) او همان‌گونه که رهبری فرموده است برای شهید شدن گریه می‌کرد و ... به آرزوی خودش رسید (خامنه‌ای، ۱۳ / ۱۰ / ۱۳۹۸). با به شهادت رسیدن قاسم سلیمانی ماجرای شهادت آن‌قدر اهمیت دارد که مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) از آن به یوم‌الله تعبیر کردند (خامنه‌ای، ۲۷ دی ۱۳۹۸). کاربرد واژه مکتب برای شهید سلیمانی برگرفته از سخنرانی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در

خطبه‌های ۲۷ دی‌ماه ۱۳۹۹ است. ایشان در خطبه مذکور، روش‌شناسی و الگویی را در قالب مکتب نامیدن شهید سلیمانی، برای شناخت حکیمانه و دقیق وی بیان داشتند. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بیان داشتند که ما به حاج قاسم سلیمانی، شهید عزیز و به ابومهدی، شهید عزیز، به چشم یک فرد نگاه نکنیم؛ به آن‌ها به چشم یک مکتب نگاه کنیم. سردار شهید عزیز ما را با چشم یک مکتب، یک‌راه، یک مدرسه‌ی درس‌آموز، با این چشم نگاه کنیم آن‌وقت اهمیت این قضیه روشن خواهد شد... سپاه قدس را به‌عنوان یک مجموعه و سازمان اداری صرفاً نبینیم؛ بلکه به‌عنوان یک‌نهاد انسانی و دارای انگیزه‌های بزرگ و روشن انسانی مشاهده کنیم (خامنه‌ای، ۲۷/۱۰/۱۳۹۸).

مقاومت و سپاه قدس

سپاه قدس یک‌نهاد انسانی و دارای انگیزه‌های بزرگ و روشن انسانی است... نیروی قدس، یک نیروی بدون مرز است که در حوزه‌ی پاسداری از انقلاب اسلامی و صدور انقلاب اسلامی در منطقه و سطح بین‌المللی فعالیت می‌کند و دارای سیاست‌های عملی و اعلامی در حوزه‌ی راهبردی است... سپاه قدس دارای یک نگاه فرامرزی و وسیع جغرافیای مقاومت است و فقط منحصر به منطقه غرب آسیا نیست. راهبرد سپاه قدس برنشتن در خانه و انتظار برای حمله نیست بلکه دارای یک نگاه وسیع فرامرزی در امتداد عمق راهبردی است. این نگاه منطقه‌ی وسیع جغرافیایی جزو وظایف و مسئولیت‌های سپاه و سپاه قدس است (khamenei, 1398/10/27A). از همین رو، از نگاه رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) مأموریت نیروی قدس تشکیل هسته‌های مردمی حزب‌الله در سراسر جهان و یکی از دستورهای کار آینده‌ی انقلاب اسلامی در سطح جهانی است (khamenei, 1398/10/27A). فرمانده کل قوا می‌فرمایند که سپاه قدس رزمندگان بدون مرز هستند. رزمندگانی که هر جا نیاز باشد، آن‌ها در آنجا حضور پیدا میکنند؛ کرامت مستضعفان را حفظ می‌کنند، خود را بلاگردان مقدسات و حریم‌های مقدس می‌کنند. سپاه قدس به کمک فلسطین و غزه و دیگر مناطقی که به وجود آن‌ها نیاز هست

می‌رود و در واقع تامین کننده امنیت جمهوری اسلامی ایران نیز هست. مقابله با داعش در واقع برای ایران نیز تأمین کننده امنیت بود (khamenei, 1398/10/27B). ایشان در خطبه‌های نماز جمعه دی ماه ۱۳۹۸ فرمودند سپاه قدس سایه جنگ و ترور را از کشور دور می‌کند (khamenei, 1398/10/27B).

چشم‌انداز کلی نسبت صلح عادلانه با مکتب شهید سلیمانی و مقاومت

تاکنون نظریات گوناگونی درباره علل شکل‌گیری، راهبردها و تاکتیک‌های تروریست‌ها بیان شده است. به عقیده راپاپورت موج چهارم تروریسم که ما آن را تروریسم پست مدرن یا جدید می‌نامیم از ۱۹۸۰ آغاز شده و هنوز ادامه داشته و در حال شدت گرفتن است. راپاپورت این موج را موج مذهبی تروریسم می‌خواند. بنابراین ریشه‌ها و انگیزه‌هایی که منتهی به ایجاد پدیده‌ای به نام تروریسم می‌شود. طی دهه اخیر، موجب شده تا کارشناسان غربی به ریشه‌های دینی و مذهبی در بروز جنگ‌ها و نزاع‌های بعد از جنگ جهانی دوم به‌ویژه در ظهور تروریسم توجه خاصی کنند (گوهری مقدم، ۱۴:۱۳۸۸).^۱ به سبب آنکه تروریست‌ها به بازیگرانی بین‌المللی تبدیل شده‌اند، بنابراین می‌توانند تقریباً هر جا که بخواهند اقدامات تروریستی خود را ساماندهی کرده و به اجرا گذارند، از این رو هیچ منطقه، دولت یا ملتی از اقدامات آن مصون نمی‌ماند (قربان نیا ۱۳۸۲:۱۴۲). این مسئله با ظهور و فعالیت جریان‌های طالبان و داعش پس از سال ۲۰۰۱ و تاکنون تبدیل به موضوعی جهانی شده که از عواقب مقابله با آن تبلیغاتی با عنوان مبارزه با تروریسم دینی و در نتیجه ایجاد موجی از اسلام‌هراسی در کشورهای غربی و رسانه‌های آن‌ها شده است. به طور کلی، در سطح بین‌المللی داعش دو کارکرد مهم و اساسی را برعهده گرفته: نخست آنکه با اقدامات وحشیانه خود که بانام اسلام انجام داد، چهره غیرواقعی و خشنی از اسلام ارائه و زمینه لازم را برای اسلام‌هراسی غرب فراهم کرد؛ دوم آنکه با این اقدام، جنگ بین تمدنی

^۱ درباره منشأ شکل‌گیری تروریسم هنوز ابهاماتی وجود دارد و عده‌ای نقش عوامل خارجی را بسیار پررنگ‌تر از تاثیر عوامل داخلی چون نژاد، قومیت و مذهب و شرایط اجتماعی و سیاسی در بروز تروریسم میدانند.

مورد ادعای آمریکایی‌ها به جنگی درون تمدن اسلامی تبدیل و مجری سیاست آمریکا در فرسایش امت اسلامی شد؛ بنابراین بعد از فروپاشی نظام دوقطبی غرب به رهبری آمریکا و شرق و به رهبری شوروی، نظام سلطه که در ابتدا تلاش داشت با جنگ بین تمدنی، انقلاب اسلامی و پیامدهای آن را مهار کند، سیاست خود را بر جنگ درون تمدنی جهان اسلام نیز معطوف کرد و گروه‌هایی مانند القاعده، جبهه النصره و داعش بر اساس راهبرد جدید آمریکا، یکی پس از دیگری ظهور کردند (حیدری، ۱۳۹۸: ۲۹). شهید سلیمانی با درک این واقعیت که تغییر استراتژیک القاعده عراق (دولت اسلامی عراق و شام یا همان داعش) استراتژی مبارزه را از غرب به سمت هویت‌های مذهبی درون جهان اسلام تغییر داده است و تلاش دارد تا با ایجاد فضایی از تخریب، ترور، خشونت، ارباب، مشاجرات عقیدتی و ناامنی روانی و فیزیکی، واگرایی‌های میان ادیان و مذاهب اسلامی را به اوج خود رساند به مبارزه برخاست (یعقوبی، ۱۳۹۸: ۱۹۰). او با اشاره به جنایات داعش، خطر بزرگ را تصویر نادرست از اسلام وارونه می‌داند که مبتنی بر همان اسلام آمریکایی و انگلیسی و توسط داعش و حامیان آن‌ها به دنیا ارائه و در ذهن مردم جهان نقش می‌بندد (حسینی، ۱۳۹۹).

باید گفت ظهور داعش و تقویت آن باهدف سرنگونی دولت بشار اسد در سوریه در جهت مهار انقلاب اسلامی ایران است که می‌توانست منجر به تضعیف جبهه مقاومت شود و از عواقب آن پیشبرد سیاست‌های منطقه‌ای غرب و حامیان است. ایدئولوژی سازش‌ناپذیر داعش و حمایت از تقویت آن توسط برخی کشورهای منطقه و فرا منطقه به ایجاد محیط ناامنی در منطقه خاورمیانه منتهی شد به طوری که ارتش‌های ملی عراق و سوریه قادر به دفع کامل خطرات آن نبودند و با تشدید نگرانی‌های جهانی از اقدامات فرامرزی داعش عنصر خطرناک جهانی و مروج افراطی‌گرایی و خشونت‌گرایی است. در همین زمینه، مک کریستال^۱، فرمانده سابق عملیات‌های ویژه آمریکا در عراق، درباره نقش

¹ Stanley McChrystal

شهید سردار سلیمانی می‌گوید: با ظهور یک پدیده شرور و شیطانی به نام داعش، اکنون سلیمانی نقش شوالیه سفید را در مقابل آن پیدا کرده است (TASNIMNEWS, 1399).

استقرار صلح جهانی با اقدامات شهید سلیمانی

داعش و نیروهای تکفیری در صورت مقاومت، نه تنها هیچ گونه صلحی در منطقه ایجاد نمی‌کرد بلکه زمینه‌ای برای جنگ و خشونت‌های گسترده در منطقه و جهان بود؛ اما ورود هوشمندانه جبهه مقاومت، شهید سلیمانی و رهبری حکیمانه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، با اعتقاد به عناصر عدالت، مقاومت، صلح عزتمندانه و عادلانه و شرافتمندانه، موجب شد تا گروه‌هایی از جوانان در قالب گروه‌های مقاومت در عراق و سوریه به مقابله با جریان‌های تکفیری برخیزند و تحت رهبری داهیان مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و فرماندهی شهید سلیمانی، چشم‌فتنه را کور کنند. بلاشک، شکست داعش و جریان‌های تفکری و تقویت جبهه مقاومت در عراق، سوریه، لبنان و فلسطین، عاملی اساسی برای استقرار صلح حقیقی در منطقه غرب آسیا تلقی می‌شود و بدون حضور این نیروها در منطقه غرب آسیا، معلوم نبود که این منطقه با چه شرایطی و هزینه‌هایی روبرو می‌شد. نابودی داعش موجب نابودی تداوم چرخه خشونت و جنگ و ناامنی شد. باید توجه داشت از نگاه محور مقاومت تحمیل صلح به فلسطینیان با تضييع حقوق مسلم آن‌ها و تحمیل جنگ به یمن و نقض حقوق بشر^۱ به سبب آنکه جبهه مقاومت در یمن نیز همان مسیری را طی نمود که جبهه مقاومت در لبنان و عراق و سوریه و فلسطین دنبال کرده است در راستای تحقق صلح عادلانه نیست. با این نگاه راهبردی نسبت صلح عادلانه در مکتب شهید سلیمانی قابل تبیین است مبنی بر اینکه هدف شهید سلیمانی صلح بود نه جنگ و محور مقاومت به دنبال صلح است نه جنگ اما صلحی که حقیقی، عادلانه و عزتمندانه باشد و موجب حفظ و تقویت متانت بشری گردد.

^۱ برای بررسی بیشتر بنگرید به: موسوی، سید قائم؛ فعال نظری، سید علی (۱۳۹۹)، عملکرد نظام سیاسی عربستان در

قبال نسل اول تا سوم حقوق بشر، دانش تفسیر سیاسی، سال اول، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۹، صص ۷۹-۵۵

اقدامات میدانی شهید سلیمانی نشان داد که علاوه بر عملیات نظامی و مستشاری لازم به گروه های مقاومت در منطقه، در عرصه بین المللی و دیپلماتیک نیز فعال و زمانی هم که به شهادت رسید در یک سفر با اهداف دیپلماتیک بود. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این زمینه فرمودند که این شجاعت و تدبیر توأمان، فقط در میدان نظامی هم نبود، در میدان سیاست هم همین جور بود؛ بنده بارها به دوستانی که در عرصه ی سیاسی فعال اند این را می گفتم؛ رفتار او را، کارهای او را میدیدم. در عرصه ی سیاست هم سخنش اثرگذار بود، قانع کننده و تأثیرگذار بود (پناهیان ۱۳۹۸)؛ محسن پاک آیین، معاون بین الملل دفتر حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در همایش نقش شهید سلیمانی در توسعه امنیت و صلح منطقه ای و جهانی (۱۳۹۸) بیان می دارد که سردار سلیمانی جدای از دیپلمات و سیاستمدار بودن، نظریه پرداز هم بود. ایشان معتقد بود امنیت کشوری تامین نمی شود مگر اینکه منطقه امن باشد و کل منطقه امنیت داشته باشد (TASNIMNEWS, 1398) باید گفت نخستین اصل نظریه این است که حاکمیت ملی کشورها محترم شمرده شود.

بر طبق سه اصول ارزشی^۱، اندیشه ای^۲ و روشی^۳ مکتب شهید سلیمانی نیاز به صلح عادلانه و امنیت برخاسته از فطرت پاک انسانی است. پیام اصلی ادیان آسمانی و پیامبران الهی نیز برقراری صلح و عدالت در جهان است که انسان ها را بدان فراخوانده اند. خداوند هم انسان را صلح جو معرفی کرده و در قرآن کریم آیات بسیاری از مسلمانان را به ایستادگی و مقاومت در مقابل معارضان صلح و عدالت فرامی خواند (سالار ۱۳۹۹) تلاش های شهید سلیمانی در جهت نجات مردم مظلوم عراق، سوریه، لبنان، یمن و افغانستان از یوغ متجاوزان و تروریست های آمریکایی، اسرائیلی و داعشی و برقراری صلح و ثبات در سوریه و عراق اقدامات مهم و ارزشمندی در جهت استقرار صلح عادلانه در منطقه و جهان

^۱ این اصل برخاسته از نوع و کیفیت باید و نبایدهای زندگی آدمی است.

^۲ این اصل شامل گزاره های تصدیقی مبتنی بر تعاملات عقل نظری بر محور خدا، خود، دیگران و محیط است

^۳ این اصل شامل الگوها و ساختار بندی رفتاری بوده و از آن به قانون محاکمات نیز یاد می کنند

بود که برای همیشه در تاریخ ایستادگی، رشادت، صلح طلبی و مقاومت ثبت و ضبط خواهد شد (پیشین). شهید سلیمانی هدفی را برای صلح جهان دنبال می‌کرد که در آن تفاوتی بین کشورها و ادیان مختلف الهی قائل نبود. او صلح را تنها برای یک منطقه محدود جغرافیایی طلب نمی‌کرد و بلکه تلاش داشت تا صلح را برای تمام جهان به ارمغان بیاورد. برای شهید سلیمانی، اصل بشریت به عنوان مخلوق خداوند متعال مهم بود و نشان داد که برای ایشان اهل سنت یا شیعه و حتی پیروان سایر ادیان الهی تفاوتی نداشته و تنها برای آرامش مردم منطقه و حتی فراتر از آن تلاش می‌کرد (قزوینیان ۱۳۹۹). می‌توان وی را از بزرگ‌ترین مصلحان روزگار حاضر دانست. تلاش وی همواره در جهت برقراری صلح عادلانه بود و از این رو با ظالمان بر سر ستیز و با مظلومان از در حمایت درمی‌آمد (صادقی ۱۳۹۹).

در ادامه مبانی و اصول مرتبط با صلح عادلانه و جبهه مقاومت و مکتب شهید سلیمانی استخراج و تبیین می‌گردد. مبانی، ارزش‌هایی است که فقط مرتبط با حوزه صلح و امنیت و روابط بین‌الملل نیست بلکه فرا رشته‌ای است ولی اصول، مرتبط با حوزه صلح و روابط بین‌الملل است.

الف - مبانی مکتب شهید سلیمانی خدا محوری

توجه به خدا و کار کردن برای خدا و با خدا بودن، یکی از مبانی اعتقادی شهید سلیمانی به‌عنوان فرمانده سپاه قدس بود. شهید سلمانی در نامه به فرزند خود می‌گوید که من خدا و راه او را انتخاب کرده‌ام. اولین بار است که به این جمله اعتراف می‌کنم... از خدا خواستم همه‌ی شریان‌های وجودم را و همه‌ی مویرگ‌هایم را مملو از عشق به خودش کند. وجودم را لبریز از عشق خودش کند (نامه به فرزند، ۱۳۹۹) او در وصیت‌نامه خود نیز بیان داشته است که شهادت می‌دهم قیامت حق است؛ قرآن حق است؛ بهشت و جهنم حق است؛ سوال و جواب حق است؛ معاد، عدل، امامت، نبوت حق است (وصیت‌نامه، ۱۳۹۸)

بدین ترتیب باید گفت اعتقاد به خدا و محور بودن خدا در همه امور در زندگی، از مبانی مورد نظر شهید سلیمانی است.

اسلام محوری

شهید سلیمانی در پیام خود به مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) بعد از فرجام دادن به داعش سخن از دفاع از مقدسات مسلمانان می‌کند و اینکه آن‌ها جان خود را به خاطر این هدف فدا کردند (۱۳۹۶). مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در ارتباط با مکتب سلیمانی بیان می‌دارد که در دو سطح می‌توان از مکتب شهید سلیمانی سخن گفت. سطح اول مکتب اسلام و سطح دوم مکتب کارگزاران اسلام است. مکتب اسلام، شاگردانی نظیر حمزه سیدالشهدا، سلمان فارسی، مالک اشتر و حضرت عباس علیه‌السلام دارد که مکتب کارگزاران اسلام را شکل می‌دهند. شهید سلیمانی و شهدای بزرگوار ما از جمله مدیران و کارگزاران تربیت یافته این مکتب‌اند. حسنی ۱۳۹۹. او تمام لحظات عمر گران‌بهای خویش را در راه اعتلای اسلام و حق و دفاع از مظلوم سپری کرد (باستان ۱۳۹۹) و در وصیت‌نامه خود می‌گوید که من با این پاها در حرمت پا گذارده‌ام و دور خانه‌ات چرخیده‌ام و در حرم اولیائت در بین الحرمین حسین و عباس آن‌ها را برهنه دواندم و این پاها را در سنگرهای طولانی، خمیده جمع کردم و در دفاع از دینت دویدم، جهیدم، خزیدم، گریستم، خندیدم و خنداندم و گریستم و گریاندم؛ افتادم و بلند شدم. امید دارم آن جهیدن‌ها و خزیدن‌ها و به حرمت آن حریم‌ها، آن‌ها را ببخش (وصیت‌نامه، ۱۳۹۹)؛ بنابراین اعتقاد به اسلام و تلاش و مجاهدت در جهت اعتلای اسلام، از دیگر مبانی است که در استقرار صلح عادلانه، شهید سلیمانی به آن سخت، معتقد بود.

اخلاق محوری

بااخلاق بودن و توجه به امور اخلاقی از دیگر ویژگی‌ها و مبانی مکتب شهید سلیمانی بود. او در نامه به فرزندش می‌گوید هرگز نمی‌خواستم نظامی شوم، هرگز از مدرج شدن خوشم نمی‌آمد. من کلمه‌ی زیبای قاسم را که از دهان پاک آن بسیجی پاسدار شهید

برمی‌خواست بر هیچ منصبی ترجیح نمی‌دهم. دوست داشتم و دارم قاسم بدون پسوند یا پیشوندی باشم. لذا وصیت کردم روی قبرم فقط بنویسید سرباز قاسم، آن‌هم نه قاسم سلیمانی که گنده‌گویی است و بار خورجین را سنگین می‌کند (نامه به فرزند ۱۳۹۹). شجاعت، صداقت، اخلاص، تواضع، دلسوزی و ولایتمداری از ویژگی‌های شهید سلیمانی است (باستان ۱۳۹۹). او روحیه‌ی فداکاری و نوع‌دوستی داشت... برایش این ملت و آن ملت و مانند اینها [مطرح] نبود؛ نوع‌دوست بود، واقعاً حالت فداکاری برای همه داشت. از طرفی اهل معنویت و اخلاص و آخرت جویی بود؛ واقعاً معنوی بود، واقعاً اهل معنا و اهل اخلاص بود و اهل تظاهر نبود... اینها مجموعه‌ی مکارم اخلاق است، اینها مکارم باارزشی است (خامنه‌ای ۱۳۹۹) این مبنایی است که برآمده از آموزه‌های اسلامی است. اخلاق و محور بودن اخلاق، ویژگی‌های اساسی است که رمز تفاوت نظریات برآمده از اندیشه اسلامی با سایر نظریات برآمده از اندیشه‌های دینی و سکولار دارد. در این مکتب، اخلاق در هر حالتی اصالت دارد و فدای منافع و اهداف نمی‌شود.

ولایت محوری

حقیقت ولایت محوری و تحصیل همه مراتب آن در ابعاد فردی، اجتماعی و سازمانی مستلزم اعتقاد و پایبندی و التزام فکری و عملی به اموری است که در یک بیان کلی می‌توان آن‌ها را به دو بخش الزامات فکری و عملی تقسیم کرد:

- الزامات ولایت محوری در اندیشه و اعتقاد: شناخت ولایت و امام شناسی، معرفت و ایمان به شئون ولایت، اسوه دانستن ولی خدا، درک صحیح از منویات رهبری، تبری (دشمن شناسی)، شناخت بعد مردمی ولایت.
- الزامات عملی ولایت محوری: بیعت و اعلان وفاداری، اطاعت عملی، همراهی و ملازم رهبری بودن، محبت ولی امر، استقامت و پایداری، خیرخواهی برای ولایت، دفاع از حریم ولایت، تلاش برای گسترش ولایت محوری. اوج تجلی ولایت محوری را باید در نگرش و رفتار رزمندگان دفاع مقدس و آحاد جامعه

ایران اسلامی در هشت سال دفاع مقدس جست‌وجو کرد که همه هستی خود را برای آرمان‌هایشان تقدیم کردند (شعبانی سارویی، ۱۳۹۴: ۵۲).

بنابراین فهم انقلابی شهید سلیمانی و گوش دادن به حرف ولی زمان و اطاعت محض از ایشان است از اصول و مبانی است (حسینی ۱۳۹۹). شهید سلیمانی با خودسازی و توجه به سفارش‌های امامین انقلاب اسلامی، توسل به ائمه اطهار (ع)، خواندن زیارت‌ها و ادعیه‌های مختلف صاحب مکتب شد. (پیشین) مهم‌ترین ویژگی او، شناخت عمیق از مکتب امام خمینی (ره) و ایمان و اعتقاد راسخ به مسیر امام و رهبری بود. او تجسم عملی راهبردها و سیاست‌های رهبری و مجری سیاست‌ها و اهداف ایشان در جهان اسلام بود. ویژگی مهم او این بود که امر ولایت را حجت شرعی و مسیر جلب رضایت خدا می‌دانست و این را سرمایه اصلی برای موفقیت‌ها می‌دید (نظیف ۱۳۹۹) او در وصیت‌نامه‌اش می‌گوید خداوندا! تو را سپاس که مرا صلب به صلب، قرن به قرن، از صلبی به صلبی منتقل کردی و در زمانی اجازه ظهور و وجود دادی که امکان درک یکی از برجسته‌ترین اولیائت را که قرین و قریب معصومین است، عبد صالحت خمینی کبیر را درک کنم و سرباز رکاب او شوم. ... خداوندا! تو را شکر گزارم که پس از عبد صالحت خمینی عزیز، مرا در مسیر عبد صالح دیگری که مظلومیتش اعظم است بر صالحیتش، مردی که حکیم امروز اسلام و تشیع و ایران و جهان سیاسی اسلام است، خامنه‌ای عزیز که جانم فدای جان او باد قرار دادی. خداوندا! ای قادر عزیز و ای رحمان رزاق، پیشانی شکر شرم بر آستانت می‌سایم که مرا در مسیر فاطمه اطهر و فرزندانش در مذهب تشیع عطر حقیقی اسلام قرار دادی و مرا از اشک بر فرزندان علی بن ابیطالب و فاطمه اطهر بهره‌مند نمودی (سلیمانی وصیت‌نامه ۱۳۹۸). او در جای دیگر می‌گوید جمهوری اسلامی، مرکز اسلام و تشیع است. امروز قرارگاه حسین بن علی، ایران است. بدانید جمهوری اسلامی حرم است و این حرم اگر ماند، دیگر حرم‌ها می‌مانند. اگر دشمن، این حرم را از بین برد، حرمی باقی نمی‌ماند، نه حرم ابراهیمی و نه حرم محمدی (ص). ... جهان اسلام پیوسته نیازمند رهبری است؛ رهبری

متصل و منصوب شرعی و فقهی به معصوم. خوب میدانید منزّه ترین عالم دین که جهان را تکان داد و اسلام را احیا کرد، یعنی خمینی بزرگ و پاک ما، ولایت فقیه را تنها نسخه نجات بخش این امت قرار داد؛ لذا چه شما که به عنوان شیعه به آن اعتقاد دینی دارید و چه شما که به عنوان سنی اعتقاد عقلی دارید، بدانید [باید] به دور از هرگونه اختلاف، برای نجات اسلام خیمه ولایت را رها نکنید. خیمه، خیمه‌ی رسول الله است. اساس دشمنی جهان با جمهوری اسلامی، آتش زدن و ویران کردن این خیمه است. دور آن بچرخید. والله والله والله این خیمه اگر آسیب دید، بیت الله الحرام و مدینه حرم رسول الله و نجف، کربلا، کاظمین، سامرا و مشهد باقی نمی ماند؛ قرآن آسیب می بیند... از اصول مراقبت کنید. اصول یعنی ولی فقیه، خصوصاً این حکیم، مظلوم، وارسته در دین، فقه، عرفان، معرفت؛ خامنه‌ای عزیز را عزیز جان خود بدانید. حرمت او را حرمت مقدسات بدانید. اول آن‌ها، اعتقاد عملی به ولایت فقیه است؛ یعنی این که نصیحت او را بشنوید، باجان و دل به توصیه و تذکرات او به عنوان طبیب حقیقی شرعی و علمی، عمل کنید. کسی که در جمهوری اسلامی می خواهد مسئولیتی را احراز کند، شرط اساسی آن [این است که] اعتقاد حقیقی و عمل به ولایت فقیه داشته باشد (وصیت نامه، ۱۳۹۹) بنابراین مبنای مهم دیگر در مکتب شهید سلیمانی، ارادت به ولایت و اهل بیت و در تداوم آن دل در گرو محبت و اطاعت از فقیهان و ولی فقیه به عنوان حاکم جامعه اسلامی داشتن است.

مقابله با ظلم و عدالت طلبی

شهید سلیمانی در نامه به فرزندش می گوید که من اگر سلاح به دست گرفته‌ام برای ایستادن در مقابل آدم کشان است نه برای آدم کشتن. خود را سرباز در خانه هر مسلمانی می بینم که در معرض خطر است و دوست دارم خداوند این قدرت را به من بدهد که بتوانم از تمام مظلومان عالم دفاع کنم (نامه به فرزند، ۱۳۹۹). شهید والامقام در تمام سالهای زندگی، هرگز دغدغه‌ای جز دفاع از دین و دفاع از مظلوم، اهتزاز پرچم حق، آزادی ملت های مظلوم از دست ستمکاران، یاری محرومان و مبارزه با مستکبران نداشت (باستان

۱۳۹۹). از این رو، مکتب شهید سلیمانی مکتب ظلم‌ستیزی و عدالت‌طلبی است. خمیر مایه مکتب قاسم سلیمانی که همان مکتب امامین انقلاب است، مبارزه با ظلم و استقرار عدالت است. اگر ما با ظلم مبارزه کنیم و یک ظالم دیگر بیاید جایش بنشیند که این ناقض است. مبارزه با ظلم که شیطان بزرگ آمریکا است و استقرار عدالت آن‌هم اسلامی و دینی آنچنان که دین خدا می‌گوید (رضایی مجد ۱۳۹۹).

عقلانیت محوری

حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) فرموده اند: «دو بعد اصلی در مکتب امام بزرگوار ما، بعد معنویت و بعد عقلانیت است... در بعد عقلانیت، به کار گرفتن خرد و تدبیر و فکر و محاسبات در مکتب امام مورد ملاحظه بوده است» (شفیعی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۵). در این راستا، شهید سلیمانی تربیت یافته این مکتب جامعیتی داشت که این جامعیت برآمده از عقلانیت بود. پس عقلانیت پایه شخصیت اوست. اگر سردار مهربان بود، بر اساس یک خصلت شخصیتی فردی نبود، بلکه عقلانیت دینی ایجاب می‌کرد که مهربان باشد و خدمت بکند. اگر ایشان نمی‌ترسید، به خاطر عقلانیت دینی است که کار را به دست خدا می‌داند. اگر شهید سلیمانی مذاکره‌کننده‌ی قوی در دیپلماسی بود، به خاطر عقلانیتی است که از دین پیدا کرده بود که باید مذاکره‌کننده‌ی قوی باشد. در مکتب حاج قاسم سلیمانی عقلانیت حرف اول را می‌زند و اگر این مکتب زیبایی‌ها دارد، به دلیل زیبایی عقلانیت و حکمت است. مکتب حاج قاسم سلیمانی سرشار از عقلانیت است و اگر سردار سلیمانی مقاومت می‌کرد، چون می‌دانست هزینه‌ی مقاومت کمتر از سازش است (پنهایان ۱۳۹۸). مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در توصیف ایشان فرموده اند که شهید شجاعت توأم باتدبیر داشت. مکتب حاج قاسم سلیمانی را باید مطالعه کرد و منش عقلانیت ایشان را دریافت. بر همین اساس بود که سردار سلیمانی قوی‌ترین مذاکره‌کننده در تاریخ دیپلماسی بود، چون فرد عاقلی بود. او عاقل بود و جز برای دین و جز برای اصل انقلاب و جز برای امنیت کشور از آن استفاده نکرد (پنهایان ۱۳۹۸). بنابراین، عقلانیت و خرد محوری در رفتار،

برآمده از ارزش‌های اسلامی و دینی است. انسان مومن بر اساس خرد و عقلانیت می‌کند و طبق آموزه‌ها دین چیزی جز عقلانیت نیست و عقلانیت نیز چیزی جز دین‌داری نیست.

ب- اصول مکتب شهید سلیمانی

مقاومت و ایستادگی در عین سختی

شهید سلیمانی مرد میدان مقاومت در برابر دشمنان بود. به مدت ۴۰ سال در مقابل متجاوزین و دشمنان اسلام ایستادگی و مجاهدت کرد. این شهید بزرگوار و والامقام در دوران هشت سال دفاع مقدس و همچنین در جبهه مقاومت و مبارزه با تروریسم در دفاع از ملت‌های مظلوم نیز همواره در خط مقدم مقابله حق علیه باطل حضور داشت. هیچ فردی در دنیا به اندازه شهید حاج قاسم در مبارزه با تروریسم فعال نبود (کرمی ۱۳۹۹). از طرفی شهید سلیمانی چهره‌ی بین‌المللی مقاومت است و همه‌ی دل‌بستانگان مقاومت خون‌خواه او باقی خواهند ماند (خامنه‌ای، ۱۳/۱۰/۱۳۹۸).

اعتقاد شهید سلیمانی به مقاومت را باید در چارچوب سپاه قدس دید (khamenei, 1398/10/27A) شهید سلیمانی، با تکثیر الگوی تربیت‌یافته در ولایت و به‌کارگیری آن در محور مقاومت، توانست با کاهش فضای ژئوپلیتیک و اثربخشی و نفوذ تمدنی نظام سلطه در جغرافیای منطقه، به گفتمان و دامنه انقلاب اسلامی عمق بخشیده و اقتدار منطقه‌ای و بین‌المللی را به ارمغان آورد. او از این طریق موجب سبب بسط عملی مکتب اسلام در منطقه شد (حسنی ۱۳۹۹). یقیناً پایداری دولت‌های عراق و سوریه و پایمردی ارتش‌ها و جوانان این دو کشور خصوصاً حشدالشعبی مقدس و دیگر جوانان مسلمان سایر کشورها با حضور مقتدرانه و محوری حزب‌الله به رهبری سید حسن نصرالله (حفظه‌الله تعالی) نقش تعیین‌کننده‌ای در به شکست کشاندن این حادثه‌ی خطرناک داشتند (پیام به رهبری، ۱۳۹۶). باید گفت طبق مکتب شهید سلیمانی که در ادامه مکتب ولایتی او قرار دارد مقاومت اسلامی، هم اسلامی و هم مردمی است چراکه، مقاومت مورد نظر امام خمینی^(ره) نیز کاملاً اسلامی و متکی بر توان و ظرفیت مردم است. طرح امام^(ره) در مقابل طرح‌های ناسیونالیستی و

ملی‌گرایانه بود که رویکردهای غیرمردمی و متکی به دولت‌ها دارد که نه برآمده از ملت‌هاست و نه از عقبه اجتماعی در میان مردم بهره‌مند است؛ در حالی که طرح اسلامی امام (ره) متکی به مردم و توده‌هاست و حضرت امام (ره) آن را تبدیل به گفتمان با کسانی نظیر شهید سلیمانی کرد. حاج قاسم انسان مؤمن، مجاهد مخلص و صادق در برابر خداوند متعال بود. او دارای اخلاص در حمایت از آرمان فلسطین و دفاع از ملت مظلوم فلسطین و مقابله با اشغالگری و صهیونیسم بود و اولویت ایشان مقاومت و جهاد برای تحقق اهداف امت اسلامی بود (نظیف ۱۳۹۹).

مبارزه با تروریسم

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) خطاب به شهید سلیمانی بیان می‌دارند که خدای بزرگ... شجره‌ی خبیثه‌ای را که به دست طواغیت جهان غرس شده بود، به دست شما بندگان صالح، در کشور سوریه و عراق ریشه‌کن کرد. ... شما با متلاشی ساختن این توده‌ی سرطانی و مهلک (داعش)، نه فقط به کشورهای منطقه و به جهان اسلام بلکه به همه‌ی ملت‌ها و به بشریت خدمتی بزرگ کردید (خامنه‌ای، ۱۳۹۶). مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در خطبه‌های نماز جمعه سال ۹۸ نیز بیان می‌دارند که (شهید سلیمانی) سرشناس‌ترین و قوی‌ترین فرمانده مبارزه‌ی با تروریسم بود. ... فرمانده ضد تروریسم در کل منطقه قوی‌ترین و سرشناس‌ترین فرمانده را ترور کردند (khamenei, 1398/10/27B). بنابراین مقابله با تروریسم، افراطی‌گری و خشونت بخشی از نظریه صلح عادلانه و مقاومت در برابر استکبار است. مقابله با استکبار به هیچ وجه به معنای روی آوردن به تروریسم، افراطی‌گری و خشونت‌گری نیست، امری که استکبار با ایجاد نسخه‌های جعلی و بدلی به دنبال سوء استفاده در جهت کوبیدن مقاومت بوده است. جبهه مقاومت نشان داد که خط مقاومت از خط جریان‌های تکفیری، خشونت‌گرایی، افراطی‌طلبی و تروریسم متفاوت است.

جهادی بودن

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بیان می‌دارند که او نمونه‌ی برجسته‌ای از تربیت‌شدگان اسلام و مکتب امام خمینی بود، او همه‌ی عمر خود را به جهاد در راه خدا گذرانید (خامنه‌ی، ۱۳۹۸/۱۰/۱۳) ایشان بارها... جان خودشان را در معرض تهاجم دشمن قرار داده‌اند، در راه خدا، برای خدا و مخلص الله؛ و مجاهدت کرده‌اند (خامنه‌ی، ۱۳۹۷/۱۲/۱۹) شهید سلیمانی دارای شجاعت و روحیه‌ی مقاومت بود. او مظهر شجاعت بود، مظهر مقاومت بود؛ این را همه مشاهده می‌کردند و می‌دیدند (خامنه‌ی ۱۳۹۹)

مقابله با افراطی‌گری و خشونت

تلاش‌های شهید سلیمانی مانع از نفوذ «افراط‌گرایی» به کشورهای منطقه شد. باعث تعجب است کشورهایی که داعیه مخالفت با افراط‌گرایی را دارند، چگونه راضی به شهادت حاج قاسم سلیمانی شدند. سوال اصلی این است که آیا شهید قاسم سلیمانی در تمامی سال‌های حضور خود در عراق و سوریه جز در مخالفت با افراط‌گرایی و دفاع از اسلامی رحمانی، کاری انجام داد (قزیونیان ۱۳۹۹). شهید سلیمانی تلاش کرد با جهالت مدرن که مدافع سرسخت داعش و گروه‌های افراطی بود، مبارزه کند. امروز شاهد هستیم که ماحصل مبارزات شهید سلیمانی، منجر به آرامش ملت‌های منطقه شده است. البته مردم منطقه با عکس‌العملی که در قبال شهادت حاج قاسم سلیمانی داشتند، نشان دادند که قدر آرامش ایجادشده را می‌دانند و قدردان مدافعان صلح در جهان هستند (پیشین)؛ بنابراین، استقرار صلح عادلانه از مسیر مقاومت با رویکرد مبتنی بر مکتب شهید سلیمانی گذر می‌کند و مقاومت و صلح عادلانه، در تضاد با افراطی‌گری و خشونت‌گرایی است و این دو به هیچ‌وجهی با یکدیگر جمع‌شدنی نیست.

مقابله با استکبار

از نظر شهید سلیمانی، فتنه داعش آب‌بخوری در استکبار جهانی داشت. ایشان در نامه به مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بیان داشت که شش سال قبل فتنه‌ای خطرناک شبیه فتنه‌های

زمان امیرالمؤمنین (علیه السلام) که فرصت و حلاوت درک حقیقی اسلام ناب محمدی (ص) را از مسلمانان سلب نمود این بار پیچیده و آغشته به سم صهیونیسم و استکبار همچون طوفانی ویرانگر، عالم اسلامی را درنوردید (سلیمانی، ۱۳۹۶). این نشان از بصیرت شهید سلیمانی داشت که می دانست ظهور داعش ریشه در قدرت های استکباری دارد و قدرت و پول و فکر مسموم این قدرت ها است که این بلا و فتنه را در جهان اسلام ظهور و بروز داد تا موجب تفرقه، تضعیف و هدر رفت جان و سرمایه جوامع اسلامی شود. شهید سلیمانی در پیام به مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بیان می دارد که این فتنه ی خطرناک و مسموم باهدف آتش افروزی وسیع در عالم اسلامی و درگیر نمودن مسلمانان با یکدیگر، توسط دشمنان اسلام ایجاد گردید. حرکت خبیثانه ای که تحت نام "حکومت اسلامی عراق و شام" در همان ماه های اولیه موفق شد با اغفال ده ها هزار جوان مسلمان، دو کشور بسیار اثرگذار و سرنوشت ساز عالم اسلامی "عراق" و "سوریه" را دچار بحران بسیار خطرناکی کند (سلیمانی، ۱۳۹۶). در این راستا، مقام معظم رهبری (مدظله العالی) نیز تصدیق می کنند که مسئله ی بروز یک جریان بظاهر مذهبی متمایل به یکی از فرقه ها و علیه مقاومت را ایشان مدتها قبل پیش بینی کرد؛ که به من گفت [طبق] آن چیزی که من دارم میبینم در وضع دنیای اسلام اسم آورد از بعضی از کشورها یک جریانی دارد به وجود می آید؛ بعد از مدتی داعش به وجود آمد (خامنه ای ۱۳۹۹). او در نامه به مقام معظم رهبری (مدظله العالی) میگوید تمامی این جنایت ها بنا به اعتراف عالی ترین مقام رسمی آمریکا که هم اکنون ریاست جمهوری این کشور را بر عهده دارد توسط رهبران و سازمان های مرتبط با آمریکا طراحی و اجرا گردیده است کما اینکه همچنان این روش توسط رهبران کنونی آمریکا در حال طراحی و اجرا است (سلیمانی، ۱۳۹۶). بدین ترتیب باید گفت او بینش عمیقی در شناخت دشمن و استراتژی منطقه ای و جهانی داشت؛ شناخت عمیق او از توانمندی ها و ظرفیت های عظیم جبهه مقاومت و مرعوب نشدن در مقابل ابزار نظامی و ماشین جنگی دشمن بود که باعث می شد، عملیات های بزرگی علیه دشمن صهیونیستی و عوامل

آمریکایی در منطقه طراحی و اجرا کند (نظیف ۱۳۹۹). در نهایت او پس از اتمام عملیات آزادسازی ابوکمال آخرین قلعه‌ی داعش، به پایین کشیدن پرچم این گروه آمریکایی-صهیونیستی اشاره کرد (سلیمانی، ۱۳۹۶).

بسیج مردمی

شهید سلیمانی به دلیل اینکه با لایه‌های مختلف جامعه برخورد داشت، در دل مردم جای گرفت. (غفاری ۱۳۹۹) او در مراسم مردمی به آرایش و ساده شرکت می‌کرد و با زیردستان و سربازان برخورد ساده‌ای داشت. روحیه مردمی بودن او، موجب نزدیکی مردم به او و نزدیکی متقابل او به مردم شد. روحیه مردمی بودن که در واقع برآمده از اخلاق محور بودن وی می‌باشد که در بخش مبانی به آن اشاره شد، در بخش اصول از آن رو به عنوان یک اصل مورد تاکید قرار گرفته است که استقرار صلح عادلانه و مقاومت از راه مردم و مردمی بودم و مردم محور بودن میگذرد. استقرار صلح عادلانه و مقاومت امری نیست که با روش‌های نظامی مدرن و سلسله مراتب‌های نظامی‌گری به دست آید. برای استقرار صلح عادلانه در مکتب شهید سلیمانی، نیروهای مردمی فاطمیون، حشد الشعبی و دیگر نیروهای مردمی و بسیجی هستند که نقش تعیین‌کننده و اساسی دارند. حضرت امام (ره) در اواخر عمر مبارک خویش، یک آرمان داشتند و آن تاسیس بسیج جهانی مستضعفان بود. به هر دلیل این آرزو برآورده نشد تا اینکه حاج قاسم توانست آن آرمان فراموش‌شده را احیا کند. در سوریه، عراق و کشورهای دیگر بسیج را راه‌اندازی و سازماندهی نمود و بسیج لبنان را - به عنوان قدرتی که توانست بر هم زننده توازن قدرت در منطقه باشد - تقویت کرد (حسینیان ۱۳۹۹) شهید سلیمانی در طول تاریخ همیشه الهام‌بخش توده‌های عظیم ملت بوده است. حاج قاسم شخصیت جهانی بود؛ وجودش مرزها را درنوردیده بود و الگویی برای مردم آزادی‌خواه و نماد مقاومت در مقابل خون‌خواران جهان‌خوار شده بود (پیشین) او هم قهرمان ملت ایران شد و هم قهرمان امت اسلامی شد (خامنه‌ای ۱۳۹۹).

شهادت طلبی

شهید سلیمانی درجایی می گوید که هنوز هرماه یکی از آن‌ها را تشییع میکنم و رویم نمی‌شود در تشییع آن‌ها شرکت کنم. ده روز قبل بهترین آن‌ها را -مراد و حیدر را- از دست دادم، اما خودم نمی‌روم و نمی‌میرم، در حالی که در آرزوی وصل یکی از آن صدها شیر دیروز له‌له می‌زنم و به درد «چه کنم» دچار شده‌ام. امروز این درد همه وجودم را فراگرفته و تو نمکدانی از نمک را به زخم‌هایم پاشاندی. تنهای تنهایم (سلیمانی، ۱۳۹۶/۱۲/۱۸) پیام او این بود که «باید شهید باشی تا شهید شوی». او بی‌قرار شهادت و بی‌قرار خدمت به مردم بود و به اندازه‌ای بصیرت، اقتدار و بزرگی داشت که حضور او در همه صحنه‌ها آرامش‌بخش بود... می‌دانست که مادران شهدا مستجاب‌الدعوه هستند و از آن‌ها دعای شهادت طلب می‌کرد (اوحدی ۱۳۹۹). باید توجه داشت که داشتن روحیه شهادت طلبی متفاوت از حرکت‌های انتحاری گروه‌های خشونت‌طلب و افراطی است. در واقع نقطه عکس آن است. حرکات انتحاری گروه‌های تفکری به جهت ارباب و کشتن مردم بیگناه بود. ولی شهادت طلبی در جهت دفاع از حق و مظلومین و به معنای نداشتن ترس از شهادت در مسیر دفاع از دین و خدمت به مردم و مظلومین مستضعفان است. در واقع باید اینگونه گفت که شهادت طلبی ممدوح ولی حرکات انتحاری مذموم است.

عمل‌گرایی و انقلابی‌گری

دو ویژگی مهم شهید سلیمانی که باید آن را دو ویژگی عمده در مسیر مقاومت و استقرار صلح عادلانه دانست، عمل‌گرایی و انقلابی‌گری است. شهید سلیمانی بیش از آنکه مرد میدان سخن باشد، مرد میدان عمل بود و توفیقات جبهه مقاومت در منطقه، بزرگ‌ترین گواه بر مجاهدت‌های این شهید بزرگوار است (باستان ۱۳۹۹). انقلابی‌گری نیز از ویژگی‌های بارز مکتب سردار حاج قاسم سلیمانی است. انقلاب و انقلابی‌گری خط قرمز مکتب شهید سلیمانی بود و در مبارزه با تروریسم خطر را برای محافظت از خاک و وطن خود به جان خرید. سردار سلیمانی با قاطعیت به ترامپ گفت که مرد این میدان من هستم

و به تنهایی با نیروی قدس در مقابله می‌ایستم (نوری ۱۳۹۹)؛ بنابراین عمل‌گرایی و انقلابی‌گری به معنای مرد میدان عمل بودن است. به معنای محافظه‌کار نبودن است. به معنای ریسک کردن در هنگام خطر و نیاز به قیمت همه چیز و حتی فدا کردن جان است. این یکی از ویژگی‌های اساسی در بررسی جنبه‌های شخصیتی شهید سلیمانی بود.

امت محوری و رنگ باختن تعلقات قومی و ملی

شهید سلیمانی یک فرمانده فراطائفی و فرامذهبی بود و همان‌قدر برای معضلات امنیتی مردم سنی مذهب در عراق یا اهل تسنن فلسطین مجاهدت نمود که برای امنیت شیعیان عراق و لبنان و پیروان اهل بیت علیهم‌السلام در یمن تلاش کرد (نظیف ۱۳۹۹). یکی از اقدامات مهم حاج قاسم این بود که ایشان همه مجموعه‌های مجاهد و مبارزان را ذیل پرچم مبارزه با صهیونیسم منسجم و یکپارچه نمود به طوری که هویت اصلی همه نیروهایی که با ایشان کار می‌کردند اعم از عراقی، لبنانی، افغانستانی، سوری و یمنی و... مخالفت با صهیونیسم و ضدیت با اسرائیل بود. (پیشین). او معتقد به وحدت و یک امت بودن همه جهان اسلام بود و همه را اعم از شیعه و سنی دوست داشت. در همین راستا، او حتی کسانی را که در پناه جامعه اسلامی هستند را نیز مورد حمایت قرار داد. او حتی در عراق و سوریه به کمک ایزدی‌ها و مسیحیانی شتافت که در حمایت جامعه اسلامی بودند. عدالت‌طلبی و حمایت از محرومین و مستضعفان در مکتب شهید سلیمانی اینگونه نیست که فقط مخصوص مسلمین باشد و وقتی پای استقرار صلح و عدالت و حمایت از مظلوم است این دایره آنقدر گسترده است که غیر مسلمانان را نیز در برمی‌گیرد. به نظر او همه افراد و گروه‌های یک جامعه با بهره‌گیری از عقل و با اتخاذ سیاست‌های اصولی و منطقی در قبال سیاست‌های خصمانه باید از اختلافات غیرمعقول و خشونت‌بار پرهیز کرده و اختلافات خود را با تبادل اندیشه حل کنند. رویکرد او به صلح برخلاف منطقی اختلاف‌افکنی و به هم زدن آرامش و صلح است.

نتیجه گیری

سردار شهید سلیمانی، چهره‌ای بین‌المللی، مرد میدان مقاومت و تربیت یافته مکتب ولایت بود که توانست با کاهش فضای تنش آلود فضای خاورمیانه پس از ظهور داعش در راستای برقراری صلح اثربخشی قابل چشم‌گیری داشته باشد. او با درک نفوذ تمدنی نظام سلطه در جغرافیای منطقه در میدان نبرد حاضر شد و علاوه بر دستاوردهایی چون نابودی داعش توانست به گفتمان و دامنه انقلاب اسلامی عمق ببخشد. او نشان داد که در حالی که منطقه درگیر جنگ و خشونت شده بود و هیچ نیرویی قادر به سد پیشروی آن نبود در قالب عمل به مبانی و اصولی که عملاً امتداد عملی منظومه و اندیشه فکری امامین انقلاب اسلامی در میدان عمل بود به نابودی داعش مبادرت ورزد. اگر اصول مکتب او چون عدالت‌خواهی، زیر بار زور نرفتن و زیر بار ظلم و ستم نرفتن، حق‌گرایی و ضدیت با استکبار نبود ایثارگرانه برای حفظ امنیت در منطقه تلاش نمی‌کرد. باید گفت او نه تنها برای امنیت منطقه بلکه برای جهان اقدام کرد و به استقرار صلح در سایه نابودی تروریسم بین‌المللی دست زد. با این حال او حاضر به صلحی که به کرامت بشریت و نابودی حقوق آن منجر شود قایل نیست که حمایت از ملت فلسطین، ملت لبنان، ملت سوریه، ملت عراق، ملت افغانستان، ملت یمن و سایر ملت‌های مسلمان در این راستا بوده است. تفاوت اساسی بین جهاد و تلاش او به‌عنوان مکتبی که از آن به مکتب مقاومت نام‌برده می‌شود با آنچه که در اقدامات تروریست‌های داعشی وجود دارد. در بررسی مکتب حالات، رفتار و اندیشه و گفتار و آثار باقی‌مانده از شهید سلیمانی عناصری را میتوان یافت که میتواند به صلح پایدار و عادلانه منجر شود. در این راستا دو شاخص مبانی و اصول مکتب شهید سلیمانی مبین شاکله مکتب اوست. زمانی که از مبانی صحبت می‌شود، منظور مسائل کلی و آئینی و مذهبی است که در تمامی اشکال و جوانب زندگی ساری و جاری هستند و زمانی که صحبت از اصول می‌شود، منظور قواعد و اصولی است که در رویکرد مقاومت در منطقه و جبهه مقاومت در منطقه از منظر شهید سلیمانی و رفتار او قابل‌شناسایی است. در بررسی

نسبت صلح عادلانه با مکتب شهید سلیمانی، میتوان مبانی خدامحوری، اسلام محوری، اخلاق محوری، ولایت محوری، عدالت طلبی و مقابله با ظلم و عقلا نیت محوری را شناسایی کرد که در واقع برگرفته از همان مکتب اسلام و ولایت است. همچنین اصول مقاومت و ایستادگی در عین سختی، مبارزه با تروریسم، جهادی بودن، مقابله با افراطی‌گری و خشونت، مقابله با استکبار، بسیج مردمی، شهادت طلبی، عمل‌گرایی و انقلابی‌گری و امت محوری و رنگ باختن تعلقات قومی و ملی در بررسی نسبت صلح عادلانه با مکتب شهید سلیمانی شناسائی شد که همگی تشکیل‌دهنده عناصر مورد نظر نظریه صلح عادلانه در مکتب شهید سلیمانی و جبهه مقاومت می‌باشد. امید است این پژوهش، گاهی در جهت تبیین و الگوسازی نسبت صلح عادلانه با نگاه جبهه مقاومت و مکتب شهید سلیمانی به‌عنوان فرمانده این جبهه باشد و تئوری پردازی و نظریه‌پردازی در زمینه تبیین زوایای مختلف مکتب شهید سلیمانی و جبهه مقاومت در دستور اندیشمندان مسلمان به‌ویژه اندیشمندانی که معتقد به درست بودن مقاومت و رویکرد جبهه مقاومت و مکتب شهید سلیمانی هستند، قرار گیرد.

منابع

- اوحدی، سعید، ۱۳۹۹، پیروی از مکتب شهید سلیمانی سبب تحقق اهداف انقلاب می‌شود، ایرنا، ۱۹ دی ۱۳۹۹، تاریخ بازدید از سایت ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی به آدرس:
<https://www.irna.ir/news/84178392>
- باستان، مجتبی، ۱۳۹۹، شهید سلیمانی مرد میدان عمل بود، ایسنا، ۱۳ دی ۱۳۹۹، تاریخ بازدید از سایت ۲ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی به آدرس
- باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۳۹۸، زندگینامه شهید حاج قاسم سلیمانی از روزهای نخست زندگی تا دیدار معبود، ۲۰ اسفند ۱۳۹۸، بازدید از سایت در تاریخ ۲۷ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی در:
<https://www.yjc.ir/fa/news/7276553>
- پناهیان، علیرضا، ۱۳۹۸، در مکتب حاج قاسم عقلانیت حرف اول را می‌زند، ۲۵ بهمن ۱۳۹۸، پایگاه اطلاع‌رسانی آیت‌الله خامنه‌ای، قابل دسترسی در:
<https://farsi.khamenei.ir/others-dialog?id=44854>
- تابناک، ۱۳۹۹، در مورد قاسم سلیمانی در ویکی تابناک بیشتر بخوانید، زندگینامه شهید سلیمانی، قابل دسترسی به آدرس:، تاریخ بازدید ۲۶ بهمن ۱۳۹۹
- حسنی آهنگر، محمد رضا، ۱۳۹۹، مکتب شهید سلیمانی باید به الگو تبدیل شود، پانا، خبرگزاری، ۱۵ بهمن ۱۳۹۹، تاریخ بازدید ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی در:
<https://www.pana.ir/news/1160151>
- حسینیان، روح الله، ۱۳۹۹، نقش شهید سلیمانی در تشکیل بسیج جهانی مستضعفین / روایتی از شجاعت حاج قاسم در عملیات مرصاد، پایگاه مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۶ دی ۱۳۹۹، بازدید از سایت به تاریخ ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی در:
<http://www.irdc.ir/fa/news/6497>
- حیدری، جهانگیر (۱۳۹۸)، تحلیل عناصر و رفتارهای ژئوپلیتیک مؤثر بر محدودسازی و سد نفوذ کنش‌های منطقه‌ای داعش، دانش تفسیر سیاسی، سال اول، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۸، صص ۲۱-۴۵
- خامنه‌ای، سید علی، ۱۳۹۹، بیانات رهبر انقلاب در دیدار دست‌اندرکاران مراسم سالگرد شهادت حاج قاسم سلیمانی و خانواده شهید سلیمانی، ۵ دیماه ۱۳۹۹، تاریخ بازدید ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی به آدرس

خامنه‌ای، سید علی، ۱۳۹۶، پاسخ رهبر انقلاب به نامه سرلشکر قاسم سلیمانی درباره پایان سیطره داعش، ۱۳۹۶/۸/۳۰، تاریخ بازدید ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترس در:

<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=38249>

خامنه‌ای، سید علی، ۱۳۹۷، بیانات در مراسم اعطای نشان عالی ذوالفقار به فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷/۱۲/۱۹، تاریخ بازدید ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترس در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=41943>

خامنه‌ای، سید علی، ۱۳۹۸، بیانات در منزل سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی سلیمانی، ۱۳/۱۰/۱۳، ۱۳۹۸، تاریخ بازدید ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترس در:

<https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?id=44574&nt=2&year=1398&tid=8960>

خامنه‌ای، سید علی، ۱۳۹۸، پیام تسلیت رهبر انقلاب در پی شهادت سردار شهید سپهبد قاسم سلیمانی و شهدای همراه او، ۱۳/۱۳۹۸/۱۰، تاریخ بازدید ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترس در:

<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=44554>

رضایی مجد، رضا (۱۳۹۹)، مکتب سردار سلیمانی ظلم‌ستیزی و عدالت‌طلبی است، (مصاحبه با محسن رضایی)، ایرنا، ۱۲ دی ماه ۱۳۹۹، قابل دسترس: www.irna.ir/news/84169555

سالار، محمد، ۱۳۹۹، سردار شهید سلیمانی، طلایه دار صلح عادلانه و امنیت جهانی، ۱۳ بهمن

۱۳۹۸، تسنیم، قابل دسترسی در: <https://tn.ai/2194321>

سلیمانی، قاسم، ۱۳۹۶، نامه سرلشکر قاسم سلیمانی به رهبر انقلاب درباره پایان سیطره داعش، ۱۳۹۶/۸/۳۰، تاریخ بازدید ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی در:

<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=38253>

سلیمانی، قاسم، ۱۳۹۶، دل نوشته سردار سلیمانی درباره کتاب «وقتی مهتاب گم شد»،

۱۳۹۶/۱۲/۱۸، بازدید در تاریخ ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترس در:

<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=36443>

سلیمانی، قاسم، ۱۳۹۸، وصیتنامه شهید سلیمانی؛ از توصیه‌های سیاسی تا حلالیت از خانواده شهدا،

خبر آنلاین، ۲۴ بهمن ۱۳۹۸، قابل دسترس: <https://www.khabaronline.ir/news>

سلیمانی، قاسم، ۱۳۹۹، نامه عجیب و احساسی سردار سلیمانی به فرزندش، خبر آنلاین، ۲۱ بهمن

۱۳۹۹، بازدید از سایت در تاریخ ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی به آدرس

- شفیعی، احمد؛ غلامرضا، مجید؛ شاه ولدی، حسن (۱۳۹۹)، خلاصه کتاب تربیت و تعالی دینی، تلخیص سید سعید کسائی و عباس داودی، نشر زمزم هداست، چاپ بهار ۱۳۹۹
- شعبانی سارویی، رمضان (۱۳۹۴)، طراحی و تدوین الگوی فرهنگ دفاع مقدس، فصلنامه مطالعات ملی؛ ۶۳، سال شانزدهم، شماره ۳، صص ۴۵-۶۲
- صادقی، هادی، ۱۳۹۹، تلاش سردار سلیمانی برقراری صلح عادلانه بود، ۱۴ دی ۱۳۹۹، رکتا، قابل دسترسی در: <https://www.titr.online/294312>
- علاء، افشین، ۱۳۹۹، حاج قاسم سلیمانی تنها با اسطوره ها قابل قیاس است ما در برابر این ثروت هم اینک مسئول هستیم، دومین همایش ملی ادبیات مقاومت با محوریت شهید عالی مقام سپهبد قاسم سلیمانی، ۱۷ / ۱۰ / ۱۳۹۹، تاریخ بازدید از سایت ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی در: <http://icrl.ir/fa/news.php?rid=59>
- غفاری، غلامرضا، ۱۳۹۹، دانشگاهیان حافظ جایگاه سردار باشند، دومین همایش ملی ادبیات مقاومت با محوریت شهید عالی مقام سپهبد قاسم سلیمانی، ۱۷ / ۱۰ / ۱۳۹۹، تاریخ بازدید از سایت ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی در: <http://icrl.ir/fa/news.php?rid=58>
- غلامی، منصور، ۱۳۹۹، پیام وزیر علوم به دومین همایش ملی ادبیات مقاومت در دانشگاه کوثر، دومین همایش ملی ادبیات مقاومت با محوریت شهید عالی مقام سپهبد قاسم سلیمانی، ۱۷ / ۱۰ / ۱۳۹۹، تاریخ بازدید از سایت ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترسی در: <http://icrl.ir/fa/news.php?rid=55>
- قربان نیا، ناصر (۱۳۸۲)، مواجهه با تروریسم، رویکرد نظامی، سیاسی و یا حقوقی، مجله نامه مفید، مرداد و شهریور ۱۳۸۲، شماره ۴۳
- قزوینیان، علی اکبر، ۱۳۹۹، شهید سلیمانی به دنبال صلح جهانی بود، ایرنا، ۱۵ دی ۱۳۹۹، قابل دسترسی در: <http://www.irna.ir/news/84173877>
- کرمی، جهانبخش، ۱۳۹۹، زندگینامه شهید سلیمانی به عنوان الگو به جامعه معرفی می شود، خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران (ایرنا)، ۱۴ دی ۱۳۹۹، بازدید به تاریخ ۲۶ بهمن ۱۳۹۹
- گوهری مقدم، ابوذر، تروریسم جدید: چارچوبی برای تحلیل، دانشنامه حقوق و سیاست شماره ۱۲، پاییز و زمستان ۱۳۸۸

- مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۹، شرط قبولی جهاد از دیدگاه سردار شهید حاج قاسم سلیمانی، ۷ بهمن ۱۳۹۹، سخنرانی شهید سلیمانی در شب عملیات والفجر ۸ در ستاد لشکر مریوان به تاریخ ۱۶ اسفند ۱۳۶۶، سایت، خبرگزاری مهر، قابل دسترس در:
<https://www.mehrnews.com/news/4836921>
- نظیف، طحان، ۱۳۹۹، خون شهید سلیمانی تأثیرات زیادی در سطح داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی داشت، ۲۴ دی ۱۳۹۹، سایت شورای نگهبان، تاریخ بازدید ۲۶ بهمن ۱۳۹۹، قابل دسترس در:
<https://www.shora-gc.ir/fa/news/7445>
- نوری، رضا، ۱۳۹۹، انقلاب و انقلابی‌گری خط قرمز سردار سلیمانی بود، دومین همایش ملی ادبیات مقاومت با محوریت شهید عالی مقام سپهد قاسم سلیمانی، ۱۳۹۹/۱۰/۱۷، قابل دسترس در:
<http://icrl.ir/fa/news.php?rid=60>
- یعقوبی، عبدالرسول (۱۳۹۸)، چالش واگرایی‌های هویتی جهان اسلام و راه‌حل‌های همگرایی در تمدن نوین اسلامی، دو فصلنامه مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، دوره ۲، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۸، پیاپی ۳، صص ۲۱۰-۱۷۱
- اینک نیروی بدون مرز قدس، یادداشتی در ارتباط با خطبه‌های (1398/10/27A) khamenei، نماز جمعه رهبری در ۲۷ دی‌ماه ۱۳۹۹، قابل دسترسی در:
<https://farsi.khamenei.ir/others-note?id=44709>
- خطبه‌های نماز جمعه تهران قابل دسترس در: (1398/10/27B) khamenei،
<https://farsi.khamenei.ir/newspart-index-old?id=44695&nt=2&year=1398&tid=8960#81223>
- محور مقاومت چگونه به داعش مهر ابطال زد؟. (1399, 09, 22). TASNIMNEWS.
<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/09/22/2408789>
- TASNIMNEWS. (1398, 11 20)
روایت سفیر سابق ایران در لبنان از شیوه شهید سلیمانی در طراحی جبهه مقاومت:
<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1398/11/20/2199537>